ARAŞTIRMA HABER
YÖNETEN: NECATİ DOĞRU

Yaşayan tarihi ölüme terk ettiler

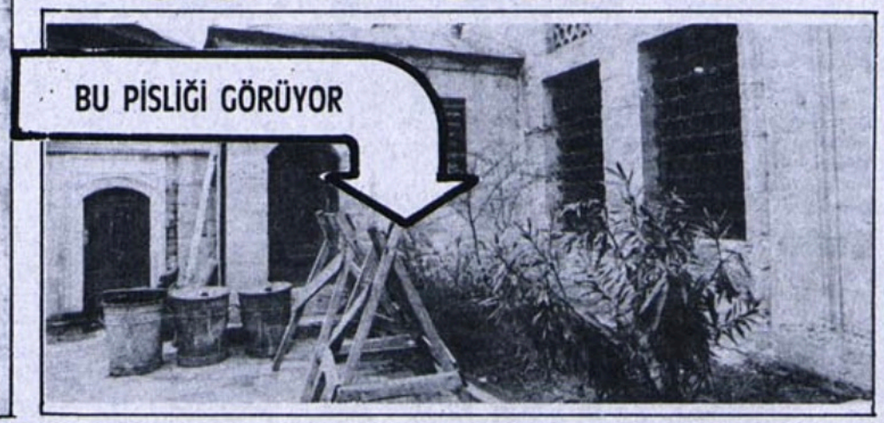

MADALYONUN BU YÜZÜ

Tarihle övünenler samimiyetsiz

BİZ Fatih'lerin, Kanuni'lerin torunlarıyız, Alpaslan'ların yeğenleriyiz" diyenler övündükleri tarihlerine, övünürken yırtındıklarının yarısı kadar dikkat, özen, gönül bağı koymuyorlar.

Bunları nereden çıkarıyoruz. Müzelerin haline bakarak. Türkiye'de tarihle hep sağ görüşe sahip olanlar övünüyorlar. Türkiye'de iktidarda hep sağ partiler var. Belediyelerin başkanları hep **"Biz Fatih'lerin torunuyuz"** diyenler.

Ama tarihin gönül bahçeleri olan müzelerin hali perişan. İstanbul Belediye Müzesi'ne gidin. Fatih Sultan Mehmet'in torununun çarıklarını görün. Rutubetten dağılmak üzere. Çarıkların saklı tutulduğu cam mahfazanın altı küf tutmuş.

Geçen yıl Resim ve Heykel Müzesi'nden 10 milyon lira değerinde üç tablo çalındı. Bu yıl Halı Müzesi'nden çok değerli halılar çalındı. Müzelerde kimin müstahdem, kimin güvenlik görevlisi olduğu belli değil. Müze bekçileri, müzeleri sopayla koruyorlar...

Binasıyla, korunmasıyla, personeliyle, sergileme düzeniyle ve samimi bir tarih bilinciyle ideal müzecilik yok.

Müzelerimiz gerçekten tarihimizle samimi bir şekilde övünecek kişilerin ve anlayışın yönetimine muhtaç...

N.D.

Binlerce eser yurt dışına kaçırıldıktan sonra müze kurmak aklımıza geldi

Osman Hamdi Bey

TÜRKİYE'de müzecilik 19. yüzyılın ortalarında başladı. Daha önce bu konuda herhangi bir çalışma yapılmaması nedeniyle birçok tarihi eser yurt dışına kaçırıldı. 1846'da Damat Ahmet Fethi Paşa tarafından eski silahların Aya İrini Kilisesi'nde toplanmasıyla ilk müze binası oluşturuldu. Kazılardan çıkan eserleri toplayarak bir müze kurulması fikri ilk defa Tanzimat devrinde Ali Paşa'nın sadrazamlığı zamanında ortaya atıldı.

1868'den önce kurulan teşkilat ilk defa **"Müze-i Hümayun"** adını aldı. Ali Paşa'nın sadrazamlığından sonra 1871 yılında müze müdürlüğü kaldırıldı. 1876 yılında arkeolojik eserler Çinili Köşk'e getirildi. 1881 yılında Osman Hamdi Bey'in müzenin başına getirilmesinden sonra Türk müzeciliği için yeni bir çığır açıldı. Anadolu'nun dört bir yanındaki eserler İstanbul'a gönderilmeye başlandı.

Müzeciliğin asıl gelişimi Cumhuriyet döneminde oldu. 1972 yılına kadar 87 müzeye sahip olan ülkemizde bugün 108 müze halkın ziyaretine açık durumda. Ülkemizdeki müzeler Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı tarih, sanat, etnografya, arkeoloji ve devrim müzeleri ile Milli Savunma Bakanlığı'na bağlı askeri müzeler, illerin belediye müzeleri, Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne bağlı müzeler ve bazı üniversitelerin küçük çapta müzelerinden oluşuyor.

- **Türk kültürüne sahip çıkması ve koruması gereken müzelerimiz, yoğun bakımdaki hastalar gibi yaşam mücadelesi veriyor. Müzelerimizin ciddi bir revizyona ihtiyacı var**
- **Müzelerimizin çoğunda havalandırma tesisatı, nem ölçen rutubet emici modern cihazlar yok. Bunlar olmadığı için eski eserler çürüyor, küfleniyor ve durduk yerde eriyor**
- **Müzelerin çoğunda alarm tesisatı yok. 12 Eylül'den sonra silahları alınan bekçiler müzeleri sopayla koruyor.**

Ruhnaz KIRAÇ

MÜZELERİMİZ Allah'a emanet. Türk kültürüne sahip çıkması, tarih ve sanat eserlerini korunması ve sergilemesi gereken müzeler, yoğun bakımdaki hasta gibi yaşama mücadelesi veriyor.

Tarihiyle övünen, eski kahramanlık ve başarılarını, günümüzdeki yenilgilere karşı kalkan gibi kullanan Türk halkı, müzelerinden ve bunların içindeki tarihi zenginliklerden habersiz. Müze deyimi öylesine anlam kaybetmiş ki eskiyen, kötüleşen ve işe yaramayacak hale gelen şeyler için **"müzelik"** demişiz. Dünyada ilk müze İngiltere'de 1679 yılında kurulurken bizde ilk müze 1868 yılında açılabilmiş. 119 yıldan bu yana ağır aksak ilerleyen müzeciliğimize karşı ilgisizliğimiz bugün de devam ediyor. Müze ile depo arasındaki farkı hâlâ öğrenememişiz. Hatta tarihi zenginlikler açısından en şanslı illerimizden biri olan İstanbul'da bile müzelerin hali içler acısı.

SOPAYLA MÜZE KORUYORUZ!

İstanbul'da 46 müze var. Askeri müzeleri ve üniversite müzelerini saymazsak, müzelerin çoğunluğu Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı. Vakıfların üç, Belediye'nin ise beş müzesi var.

Müzelerimizde ciddi bir revizyon gerekiyor. Çoğunluğunda bina yetersiz. Eski ve değişik amaçlar için yapılan binalar modern müzecilik anlayışına uygun değil. Müzelerin sadece birkaçında nem ölçen cihazlar var. Çoğunluğunun kalorifer ve ışıklandırma sistemi yok.

Hırsızlık sık sık rastlanan olaylardan biri. Geçen yıl Resim-Heykel Müzesi'nden 10 milyon lira değerinde üç tablo, bu yıl da halı müzesinden 3 milyon lira değerinde bir halı çalındı. Müzeleri koruyacak güvenlik görevlileri yetersiz. 12 Eylül'den sonra silahlarının alındığını belirten müze bekçileri **"Sopayla müze koruyoruz"** diyorlar.

Kültür Bakanlığı'na bağlı müzeler bazı eksikleri olmakla birlikte, diğerlerinden daha iyi durumda. Belediye müzeleri ise gerek bina, gerek personel açısından acınacak halde. Unkapanı'ndaki Belediye Müzesi 1945 yılında kurulmuş. Ama o günden bu yana tek bir çivi bile çakılmamış. Vakıflara bağlı olan bina öylesine rutubetli ki, sergilenen eserler küflenmiş. 2000'den fazla esere sahip olan müzede 2 idareci ve 4 yardımcı personel görev yapıyor.

Sergilenen fermanlar son derece değerli olmasına rağmen tek göz gecekondu gibi yapılan binada çürümeye terkedilmiş. Nem ölçen aletlerin 10 milyon lira olduğu için satın alınmadığını belirten görevliler, **"Değil alarm sistemi, kalorifer tesisatı bile yok. Biz elektrik sobasıyla ısınmaya çalışıyoruz ama tarihi eserler rutubetten çürüyor"** şeklinde konuşuyorlar.

VAKIFLAR'DA PERSONEL YOK

Sultanahmet'te **"Halı-Kilim Müzesi"**, Beyazıt'ta **"Hat Sanatları Müzesi"** ve Fatih'te **"İnşa Eserleri Müzesi"**ne sahip olan Vakıflar Genel Müdürlüğü müzelerine personel bulamıyor. 78 halının sergilendiği halı müzesi, 4 Şubat tarihinde 3 milyon lira değerinde bir halının çalınmasından beri kapalı. 19 teşhir odasında 277 eser sergilenen **"Hat Sanatları Müzesi"** ile Fatih'teki **"Türk İnşaa ve Sanat Eserleri Müzesi"** ise 20 gündür envanter sayımı dolayısıyla ziyaretçi kabul etmiyor.

Vakıflara bağlı müzelerde müze müdürü kadrosu bile yok. Kadroda araştırma görevlisi görünenler müze müdürlüğünü de yürütüyor. Ayrıca vakıflar müzelerinde çalışan personele Kültür Bakanlığı'ndan daha az ücret ödüyor. Kültür Bakanlığı daha fazla yan ödeme verirken, Maliye Bakanlığı vakıfların elini kolunu bağlıyor. Müzeleri gelir getirici olarak görmeyen Maliye Bakanlığı müzeler için bir uzman kadrosu oluşturmuyor.

Daha küçük salonlardan oluşan müzelerde eserlerin korunabilmesi için her odaya bir güvenlik görevlisi koymak gerekiyor. Hemen hemen hiçbir müzede klima, nem ölçen alet ve kalorifer tesisatı gibi çağdaş müzelerin vazgeçilmez cihazları yok.

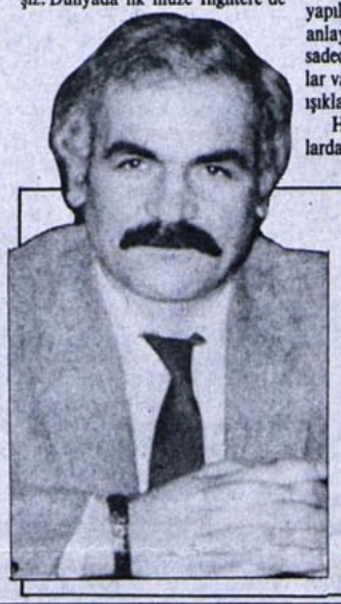

"Yeterli elemanımız yok"

VAKIFLAR Bölge Müdürlüğü Kültür ve Arşiv Müdürü **Necati Gültepe** müzecilik alanında son derece geri olduğumuzu kabul ediyor. Müzeciliğin Vakıflar için yeni olduğunu belirten **Necati Gültepe**, şöyle konuşuyor:

"Müzecilik Vakıflar'ın asıl faaliyet alanı değil. Bu yüzden Maliye Bakanlığı'nın verdiği kadro ve ödenek sınırlı kalıyor. Müzelerimizde yeterli sayıda ve uzman personel yok. Hat Sanatları Müzesi gibi bir müzeye en az 6 araştırma görevlisi gerekirken biz bir tane verebiliyoruz. Halı müzemizden bir halı çalındıktan sonra müze, genel müdürlüğün emriyle kapatıldı. Diğerlerinde de eleman olmadığı için envanter sayımı çok uzun sürüyor.

Halı-Kilim Müzesi'nin kurucusu Belkıs Balpınar

"Bizde bir müze bilinci yok"

VAKIFLAR'a ait Halı-Kilim Müzesi'nin kurucusu **Belkıs Balpınar**, müzelerimize yeterince sahip çıkamadığımız görüşünde. Türk halı ve kilimlerinin tüm dünyanın beğenisini kazandığını belirten **Belkıs Balpınar**, müzenin kuruluşunu şöyle anlatıyor:

"Türk ve İslam Eserleri Müzesi'nde halı-kilim seksiyonunda şef iken Vakıflar'a başvurup müstakil halı müzesi açmak istediğimi söyledim. Kabul ettiler. 1969 yılında Anadolu'ya çıkarak 10 yıl boyunca cami ve depolarda çürümekte olan halıları topladım. Toplanan halılar yıkanıp fırçalanarak kumaş üzerine dikildi. 1979 yılında 82 teşhir halısı ve depodaki 100 halıyla müzeyi açtık.

Bu arada kilimlerin de son derece önemli olduğunu fark ettim. Çok değerli bir kilim koleksiyonu temin edince kilim müzesi açmayı teklif ettim. 1982 yılında 63 kilimle müzeyi açtık. Halılarımız İran halılarından daha çok rağbet görüyor. Kilimimiz ise dünyada tek, bir eşi daha yok. Müzelerimizde dünyanın en önemli halı-kilim koleksiyonuna sahibiz. Ama bunun bilincinde değiliz. Halı ve kilimlerin rutubetten, güveden ve ışık şartlarından çok iyi korunması gerek. Bu bakım, hangi müzemizde tam olarak yapılabiliyor ki."

"Sergilenenin 4 katı depolarda bekliyor"

BÜYÜKŞEHİR Belediyesi Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü Daire Amiri **Sami Yerebakan**, şunları söyledi:

"Belediye müzesini 115 milyon liraya ihaleye verdik. Kalorifer tesisatı yaptıracağız. Bina Vakıflar'ın. Sergilenen eserler çok kıymetli ama rutubet çok olduğu için küfleniyor. Şişli Atatürk Müzesi için yangın ve alarm tertibatı yaptırıyoruz. Nem ölçen cihazlar alınacak. Müze 76 milyon liraya ihaleye verildi."

Yerebatan Sarayı ise, temizleniyor. 1 milyar 210 milyon liraya ihaleye verdik. Sarayın içinden 2 bin kamyona yakın pislik çıktı. Çamurlar temizlendi ve giriş-çıkış kapıları ayrıldı. Ayrıca havalandırma, ışıklandırma ve seslendirme cihazları alınacak. Tanzimat Müzesi için bir şey yapamıyoruz. Park, müze için yer vermiyor. Müze, park içinde kurulan bir gecekondu gibi. Müzede sergilenen fermanlara paha biçilemiyor. Sergilenenin en az 3-4 misli eşya, depolarda bekliyor."